

Erfrecht in het kort

Het erfrecht is het geheel aan regels op basis waarvan vastgesteld kan worden aan wie de bezittingen en schulden na overlijden toekomen. Dit wordt ook wel aangeduid als de erfopvolging. Volgens de wet vindt de erfopvolging plaats óf krachtens de regels van de wet (versterferfrecht) óf krachtens een testament.

Erfopvolging krachtens het versterferrecht

Wanneer iemand overlijdt zonder het maken van een testament, bepaalt de wet dat de erfgenamen zijn:

- de echtgenoot (of geregistreerd partner) en de kinderen van de overledene; als die er niet zijn en geen van hen in leven zijnde afstammelingen heeft;
- de ouders en broers en/of zusters van de overledene; als die er niet zijn en geen van hen in leven zijnde afstammelingen heeft;
- de grootouders van de overledene; als die er niet zijn en geen van hen in leven zijnde afstammelingen heeft;
- de Nederlandse staat.

Wanneer één van de hiervoor bedoelde personen is vóóroverleden en deze zelf één of meer kinderen heeft achtergelaten, komen die kinderen volgens de wet in de plaats van de vooroverleden erfgenaam. Dit noemt men plaatsvervulling.

Voor een uitgebreide uitleg over de wettelijke regeling voor ouders en kinderen wordt verwezen naar de brochure "Ouders en kinderen: het erfrecht".

Erfopvolging krachtens testament

Wanneer iemand tijdens leven een testament heeft gemaakt, bepaalt dat testament wie de erfgenamen van de overledene zijn. Testamenten worden geregistreerd in het Centraal Testamenten Register. In dat register wordt vermeld dat iemand een testament heeft gemaakt, en welke notaris de akte in bewaring heeft. De inhoud van het testament is niet bekend bij het register. Na overlijden kan bij dit register worden nagegaan of er een testament is.

Het laatste testament dat de overledene heeft gemaakt is geldend, ook al zijn de omstandigheden in de loop der tijd gewijzigd. Het is daarom van belang dat regelmatig wordt gekeken of de inhoud van het testament nog wel aansluit bij de huidige (persoonlijke en financiële) situatie en de op dat moment geldende (fiscale) wetgeving.

Het aanvaarden of verwerpen van een erfenis

Wanneer de wet of een testament bepaalt dat iemand erfgenaam is, wil dat nog niet direct zeggen dat iemand dat ook daadwerkelijk is. Uiteindelijk bepaalt men namelijk zelf of men erfgenaam wil zijn of niet.

De wet biedt een erfgenaam de volgende mogelijkheden:

- het zuiver aanvaarden van een erfenis, waardoor de erfgenaam recht heeft op (zijn/haar aandeel in) alle bezittingen van de overledene, maar tevens aansprakelijk is voor (zijn/haar aandeel in) alle schulden van de overledene;
- het verwerpen van een erfenis, waardoor de erfgenaam niets ontvangt, maar ook niet aansprakelijk is voor de schulden. In geval van verwerpen is het vaak zo dat de afstammelingen van de verwerpende erfgenaam, erfgenaam worden, en ook zij weer een keuze moeten maken;
- het beneficiair aanvaarden van een erfenis, waardoor de erfgenaam niet uit eigen zak hoeft bij te passen indien blijkt dat er meer schulden dan bezittingen zijn.

Voor een uitgebreide uitleg over deze verschillende mogelijkheden wordt verwezen naar de brochure "Erfenis accepteren of niet? Beneficiaire aanvaarding en wettelijke vereffening".

Legaten

In een testament kan worden opgenomen dat bepaalde zaken en/of een vastgesteld geldbedrag aan een bepaalde (rechts)persoon wordt nagelaten. Een dergelijke bepaling alsmede die zaken en/of dat geldbedrag noemen we een legaat. Degene aan wie het legaat toekomt noemen we de legataris. De legataris heeft het recht een legaat te aanvaarden of te verwerpen. De legataris is geen erfgenaam, en is daardoor ook niet aansprakelijk voor eventuele schulden van de overledene.

De afwikkeling van een nalatenschap

Om de nalatenschap af te kunnen wikkelen, zal duidelijk moeten worden wie de erfgenamen van de overledene zijn.

Verklaring van erfrecht

Banken en andere instellingen verlangen meestal een verklaring van erfrecht voordat ze ingaan op verzoeken van de erfgenamen. Een verklaring van erfrecht is een verklaring van een notaris waarin onder meer wordt geconstateerd dat iemand is overleden, wie op basis van een eventueel testament en onderzoek in de registers van de burgerlijke stand en de wet de erfgenamen zijn, en wie bevoegd zijn te handelen. Het overleggen van een testament samen met een akte van overlijden is niet voldoende, omdat een in een testament genoemde erfgenaam het recht heeft de erfenis (beneficiair) te aanvaarden of te verwerpen. De notaris zal dan ook alle erfgenamen benaderen en hen vragen hun keuze kenbaar te maken.

Volmacht

Wanneer er meerdere erfgenamen zijn, zijn zij enkel tezamen bevoegd over de nalatenschap te beschikken. In de praktijk betekent dit dat zij slechts gezamenlijk de inboedel kunnen verkopen of betalingsopdrachten kunnen geven. Om dat te voorkomen kunnen erfgenamen er voor kiezen een volmacht aan één of meer van hen of aan een derde te verlenen. Zo wordt er voor gezorgd dat één persoon de nalatenschap kan afwickelen.

Executeur

In een testament kan een executeur worden benoemd. De taken en bevoegdheden van de executeur kunnen in het testament worden bepaald. Zo kan een executeur slechts bevoegd zijn de uitvaart te regelen, maar het is ook mogelijk de volledige afwikkeling van de nalatenschap bij de executeur neer te leggen.

Een executeur kan diens benoeming aanvaarden of niet. Wanneer de benoeming wordt aanvaard, kan door de notaris een verklaring van executele worden afgegeven. In deze verklaring wordt vastgelegd dat iemand is overleden, dat er een executeur is benoemd die deze benoeming heeft aanvaard, en wat de bevoegdheden zijn van die executeur. Omdat er minder notarieel onderzoek vooraf gaat aan het opmaken van de verklaring van executele dan aan het maken van de verklaring van erfrecht, kan de verklaring van executele vrij snel worden afgegeven. En dat kan heel handig zijn wanneer er snel gehandeld moet worden. Voor meer informatie over de taken en bevoegdheden van een executeur wordt verwezen naar de brochure "De executeur-testamentair".

Erfbelasting

Wanneer iemand iets verkrijgt door het overlijden van iemand die ten tijde van zijn overlijden in Nederland woonde of daar geacht werd te wonen, is er (behoudens eventuele vrijstellingen) door de verkrijger erfbelasting verschuldigd. De hoogte van de verschuldigde belasting hangt af van de waarde van hetgeen wordt verkregen en de relatie tussen de overledene en de verkrijger. De verkrijgers zijn in drie groepen verdeeld, namelijk de groep van partners en kinderen, de groep van kleinkinderen en de groep van overige verkrijgers. Voor deze groepen gelden verschillende tarieven en verschillende vrijstellingen.

Door de erfgenamen (of de executeur) dient binnen acht maanden na het overlijden aangifte te worden gedaan voor de erfbelasting. Indien men geen aangiftebiljet ontvangt, is men verplicht om dit zelf aan te vragen bij de belastingdienst.